

Nr 296.

Av herr **Welin**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till befrämjande av äktenskapsbildningen.

Det kan icke ha undgått någon, som med vaken blick ser på företeelserna omkring sig, att en synnerligen stor fara f. n. hotar vårt land, den nämligen som ligger däri, att nativiteten är stadd i ett hastigt sjunkande. Uppmärksamheten har också i hög grad blivit fästad på denna sak, och vi ha på kort tid i densamma erhållit en hel litteratur, bestående av böcker, broschyrer, tidningsartiklar, tidningsuppsatser och riksdagsmotioner. Att faran är mycket stor, har också från alla håll, där man icke ställer sig på den ny-malthusianska ståndpunkten, enstämmt erkänts. Ja, man har kallat den en fråga om liv och död för vårt folk.

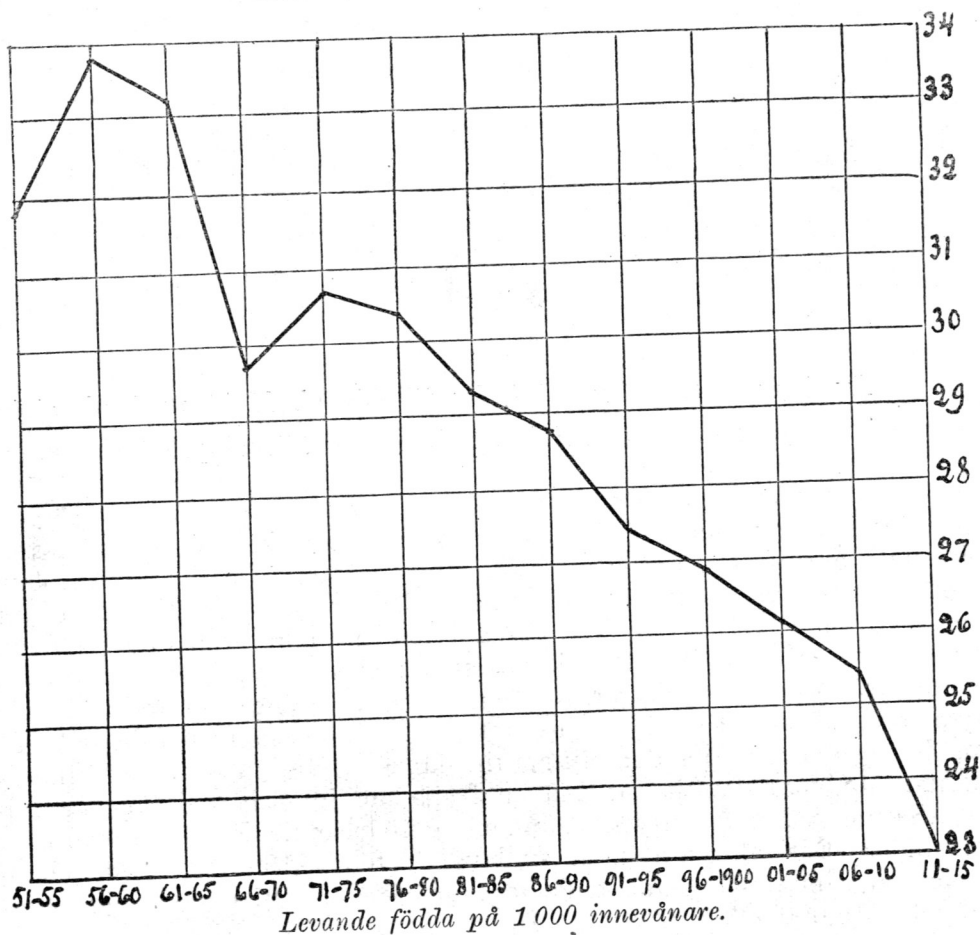
Såsom redan är antytt, befinner sig födelsetalet hos oss i ett hastigt sjunkande. Det absoluta talet av levande födda 1909 var 139,505, det högsta tal, som i vårt land uppnåtts, men redan 1910 hade det sjunkit med nära 16,000 eller till 123,049.

Ännu ogynnsammare ställer det sig med de födda räknade promille. Vid de statistiska uppgifternas början på 1750-talet voro de levande födda på 1,000 av medelfolkmängden 35,67. Talet höll sig sedan uppe i 30 och därtöfver till perioden 1871—1880, varefter det i stort sett är i ett tämligen jämt sjunkande och utgjorde 1915 icke mer än 21,60 på 1 000 innevånare. Se omstående diagram!

Sedan detta århundradets början äro på 1 000 innevånare födda:

1900 27·00	1901 27·03	1902 26·48	1903 25·70
1904 25·75	1905 25·66	1906 25·70	1907 25·53
1908 25·70	1909 25·58	1910 24·66	1911 23·99
1912 23·00	1913 23·16	1914 22·87	1915 21·60

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 4 saml. 122 häft. (Nr 296.) 1

Den sjunkande nativiteten är visserligen icke enbart en svensk företeelse, men det bekymmersamma är, att Sverige befinner sig bland de lägst stående länderna i detta avseende. På 1,000 innevånare av medelfolkmängden kommer följande antal levande födda under 1906—10, varjämte sista kända uppgiften är tillagd:

	1906 —10	Sista kända uppgift		1906 —10	Sista kända uppgift
Ryssland utom	44.7	43.3 (1911)	Rumänien	40.6	42.5 (1914)
Finland och Polen }			Serbien	39.2	38.3 (1912)
Bulgarien	42.1	40.2 (1911)	Ungern	36.7	34.4 (1913)

	1906 —10	Sista kända uppgift		1906 —10	Sista kända uppgift
Österrike	33·7	29·8 (1913)	Skottland	27·6	23·9 (1915)
Spanien	33·5	30·0 (1915)	Norge	26·5	23·8 (1915)
Italien	32·7	31·1 (1914)	England	26·3	22·0 (1915)
Tyska riket	31·6	26·8 (1914)	Schweiz	26·0	19·5 (1915)
Portugal	31·4	33·1 (1913)	Sverige	25·4	21·6 (1915)
Finland	30·9	26·9 (1914)	Belgien	24·8	22·6 (1912)
Nederländerna	29·5	26·2 (1915)	Irland	23·3	22·0 (1915)
Danmark	28·2	24·3 (1915)	Frankrike	19·9	18·8 (1913)

I förestående tabell äro även de utomäktenskapliga inberäknade. Frändragas dessa icke önskvärda barn, som hos oss äro mycket talrika, sjunker Sverige under även Belgien och Irland och lämnar endast Frankrike under sig.

Det, som i viss mån hållit oss uppe, är vår låga dödlighet, en av de lägsta i Europa. Blott fyra länder ha det bättre än vi, nämligen Nederländerna, Danmark, Norge och Schweiz. Men dödligheten kan icke gå under en viss gräns, en gräns, som nu i det närmaste torde vara uppnådd, medan nativiteten kan sjunka snart sagt huru långt som helst. Särdeles beaktantvärt är, att dödligheten under de sista 5 åren varit tämligen densamma, medan nativiteten alltjämt är i hastigt sjunkande. När en gång födelsetalen bli mindre än dödstalen, har man kommit till vad man kallar det nationella självmordet. En känd vetenskapsman har med något äldre siffror räknat ut, att det skulle ske så snart som 1938. Om beräkningarna äro riktiga, skulle, med hänsyn till de senaste årens ännu ofördelaktigare siffror, detta inträffa vida tidigare. I Frankrike inträffade denna ödesdigra händelse redan 1911. Med rätta har också från officiellt statistiskt håll gjorts det uttalande: »Den häpnadsväckande snabba nedgången i födelsetalet under de senaste åren ger anledning till de allvarligaste farhågor för framtiden.»

Till detta kommer utvandringen vilken f. t. visserligen är ganska ringa men sannolikt tager upp sig, sedan världen kommit in i normala förhållanden. Det är därför icke utan oro, som man ser på framtiden.

För landets ekonomiska utveckling är det nödvändigt, att folkstocken ej är för liten. Vi tala så mycket i våra dagar om att utnyttja våra naturrikedomar, att nyodla jord och driva upp vårt jordbruk och övriga näringar, att förädla våra råvaror inom egna landmären, att idka egen skeppsfart med våra egna produkter o. s. v. Men hur är allt detta ökade arbete möjligt utan god tillgång på arbetskrafter?

Ur försvarssynpunkt är det av vikt, att vi ha något så när med folk att skicka fram, om så skulle erfordras. Sverige är ett mycket folkfattigt land med hänsyn till sin stora areal. Varje svensk har så att säga en yta av nära 8 hektar att försvara, medan t. ex. i Tyskland på varje medborgare i detta avseende kommer allenast en yta av föga mer än 0,8 hektar eller blott en tiondel så stor. Nu är det tydligt, att det är mycket annat, som inverkar på möjligheten att försvara ett land, än befolkningens storlek, men denna spelar dock en mycket viktig roll. Varje folk, som vill bestå i kampen om plats på jorden, måste se till, att dess numerära styrka icke minskas utan snarare tillväxer.

Det är anmärkningsvärt, att Ryssland har nästan dubbelt så hög födelsesiffra som Sverige. Medan år 1911 i Sverige föddes endast 132,977, föddes det i Ryssland samma år icke mindre än 5,265,665, d. v. s. bortåt lika många innevånare som Sveriges hela innevånareantal. Även om den politiska faran från öster f. t. icke är stor för oss, och även om den, på grund av nya statsbildningar mellan Ryssland och Sverige måhända icke på länge blir det, kan dock en stor fara hota oss genom fredlig översvämning av de slaviska folkmassorna.

Åtgärder för nativitetens höjande bliva gagnande även i sedligt avseende så till vida, som en del förhållanden, som sammanhånga med en nedgående födelsesiffra, äro av osedlig eller eljest förkastlig art. Så är t. ex. med bordellväsende, med användning av preventivmedel m. m.

Det är sålunda tydligt, att åtgärder till nativitetens höjande i hög grad kunde vara till gagn för nationen i flera olika riktningar. Och därför måste man tänka på att vidtaga sådana åtgärder.

I en motion, nummer 105 i andra kammaren, vid 1914 års senare riksdag föreslog jag en allsidig utredning beträffande de åtgärder, som kunde tänkas ifrågakomma för nativitetens höjande, men motionen vann icke beaktande av utskott och kammare. Antingen insåg man icke tillräckligt faran, eller ryggade man tillbaka inför de stora svårigheter, som måste vara förknippade med möjligheten att finna lämpliga botemedel mot det onda. Och särskilt tyckes man ha ansett, att om något bör göras, bör det ske i de speciella riktningar, där förhållandena påkalla det.

Med anledning härav hemställde jag i andra kammaren vid 1915 års riksdag i trenne motioner sådana partiella åtgärder. En motion, nummer 105, avsåg en skrivelse till Kungl. Maj:t angående mera effektiv skattelindring för familjeförsörjare. I en annan motion, nummer 106, föreslog jag, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana ändringar i skatteförordningarna, att man

och hustru, om båda äga inkomst eller förmögenhet, skola beskattas var för sig. Med den tredje motionen, nummer 166, åsyftade jag en utredning om tillämpning av principen om familjeunderstöd vid lönestaters upprättande för alla statens funktionärer.

Vid 1917 års riksdag väckte jag förslag, motion nummer 247, om sådan lagändring, att försäljningen av s. k. preventivmedel kunde ytterligare inskränkas. Och vid samma riksdag föreslog herr G. H. von Koch i första kammaren, motion nummer 55, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning, »huruvida och under vilka villkor statsbidrag skall kunna lämnas som hjälp till bosättning åt personer, vilka ämna ingå äktenskap». Vid samma riksdag väcktes av herr N. J. Sigfrid i i andra kammaren en motion, nummer 79, angående åläggande för arbetsgivare att i vissa fall lämna arbetare, med företrädesrätt för de barnrikaste familjefäderna och de längst anställda, bidrag till uppförande av eget hem m. m.

Samtliga nämnda motioner blevo emellertid avslagna, och frågan om åtgärders vidtagande mot den stora riksfaran står alltjämt lika obesvarad, vare sig man tänker på en mera allmän utredning eller endast partiella åtgärder. Och dock är faran mera hotande än någonsin. Det är icke möjligt, att statsmakterna i längden kunna blunda för den fara, som verkligen hotar oss. Göra vi ingenting, så riskera vi med tämlig visshet, att vårt folk går sin nationella död till mötes.

Vid innevarande riksdag har jag i en motion, nummer 21, föreslagit medverkan från statsverkets sida till uppförande av bostadshus, som i främsta rummet böra vara avsedda för mindre bemedlade familjer med många barn. I första kammaren har herr von Koch förnyat sin motion från förra året, nummer 55, angående statens medverkan för äktenskapsbildningen i vårt land, men givit den en något vidare omfattning. Den här föreliggande motionen, som avser samma sak, slutar med alldeles samma yrkande, men har en fullt självständig motivering.

Orsakerna till den nedgående nativiteten äro närmast av tvenne slag: minskning i de ingångna äktenskapens antal och minskning av barnantalet inom äktenskapen. Jag vill här taga sikte på den förra.

Det är ett känt förhållande, att äktenskapsfrekvensen i Sverige är synnerligen låg. På 1,000 innevånare av medelfolkmängden ingingos följande antal äktenskap i nedannämnda länder under 1906—10, varjämte sista kända uppgift är tillagd:

	1906—10.	Sista uppgift.		1906—10.	Sista uppgift.
Serbien	10.10	10.38 (1911)	Schweiz	7.53	5.04 (1915)
Rumänien	9.70	8.49 (1914)	Danmark	7.45	6.59 (1915)
Bulgarien	9.30	9.45 (1911)	Nederländerna	7.34	6.64 (1915)
Ungern	9.06	9.11 (1913)	Spanien	7.05	6.24 (1915)
Ryssland	8.38	7.75 (1911)	Skottland	6.80	7.58 (1915)
Tyska riket	7.94	6.79 (1914)	Finland	6.55	5.65 (1914)
Belgien	7.92	8.09 (1912)	Portugal	6.35	6.62 (1913)
Italien	7.92	7.03 (1914)	Sverige	6.09	5.82 (1915)
Frankrike	7.89	7.53 (1913)	Norge	6.06	6.46 (1915)
Österrike	7.65	6.74 (1913)	Irland	5.13	5.57 (1915)
England	7.64	7.97 (1914)			

Utom att äktenskapstalet för Sverige är synnerligen lågt, har det under de sista hundra åren varit stätt i ett tämligen jämt sjunkande. Under 1811—1815 utgjorde giftermålen 8.93 pro mille av folkmängden och har sedan sjunkit undan för undan. För 50 år sedan, perioden 1861—1865, voro de ännu 7.13 pro mille men utgjorde 1915 endast 5.82.

Orsakerna till att relativt taget så få äktenskap ingås torde vara många, men det är mer än sannolikt, att en sådan ofta är den, att det saknas medel för bosättning. Skulle detta vara fallet, följer därav, att flera äktenskap skulle ingås, om staten lämnade ett lämpligt bidrag till bosättningen.

Denna sak har utförligt utvecklats av Emil Svensén i Social tidskrift 1909 sid. 504 o. f. Författaren påpekar, att i Stockholm redan finnes en liten anordning i denna väg, nämligen »Kronprinsessan Lovisas brudgävefond», vilken årligen utdelar 150 kronor till vardera av fem par, som utmärkt sig genom en aktningvärd vandel. Till en början kunde man ju tänka sig, menar förf., att staten låte sin brudgäva stanna vid detta belopp. Även om denna summa skulle utgå till varje av de omkring 30,000 par som årligen gifta sig, bleve totalsumman 4,500,000 kronor icke större, än att riksbudgeten kunde stå ut med den. Men nu vore ingalunda meningen att gå så långt. Detta samhällets tillskott för bosättningen borde endast lämnas till sådana brudpar, som uppfyllde även mycket stränga fordringar i fråga om kroppslig och andlig sundhet. För mannen tänker sig förf. det villkoret, att han skall vara approberad till allmän värnplikt. Till dessa villkor vill förf. även lägga det, att vardera kontrahenten skall hava uppnått 25 års ålder. Förf. beräknar, att genom dessa reduktioner bleve vid pass 15,000 i socialt avse-

ende önskvärda äktenskap, som årligen underlättades genom statshjälp, och denna skulle då uppgå till omkring 2,250,000 kronor om året. »Visade erfarenheten, att ändamålet icke uppnåddes, hade lagstiftningen att med sig själv överväga, huruvida experimentet borde såsom förfelat uppgivas, eller om samhället kunde fortgå på den inslagna vägen.»

Enligt min mening borde man, om man vill slå in på denna väg, redan från början fördubbla den föreslagna summan.

Men även andra åtgärder äro tänkbara för att främja äktenskapsbildningen. I ett yttrande, som kungl. socialstyrelsen avgav med anledning av förutnämnda av herr von Koch vid förra årets riksdag väckta motion, nämner socialstyrelsen, huru som man under diskussionen om denna sak menat sig kunna främja äktenskapsbildningen »genom att giva visst företräde åt familjefäder till stats- och allmänna tjänster, genom särskilda lönetillägg för gifta löntagare, anställda i dylik tjänst, genom lindring i militärbördan för gifta män ävensom genom särskild beskattning av ogifta personer, företrädesvis ungarlar och så vidare».

Statistiken visar att äktenskapsfrekvensen är synnerligen svag inom jordbruk och fiske. På 1,000 innevånare av medelfolkmängden utgöra för tioårsperioden 1901—1910 ingångna äktenskap i nedanstående yrkesgrupper:

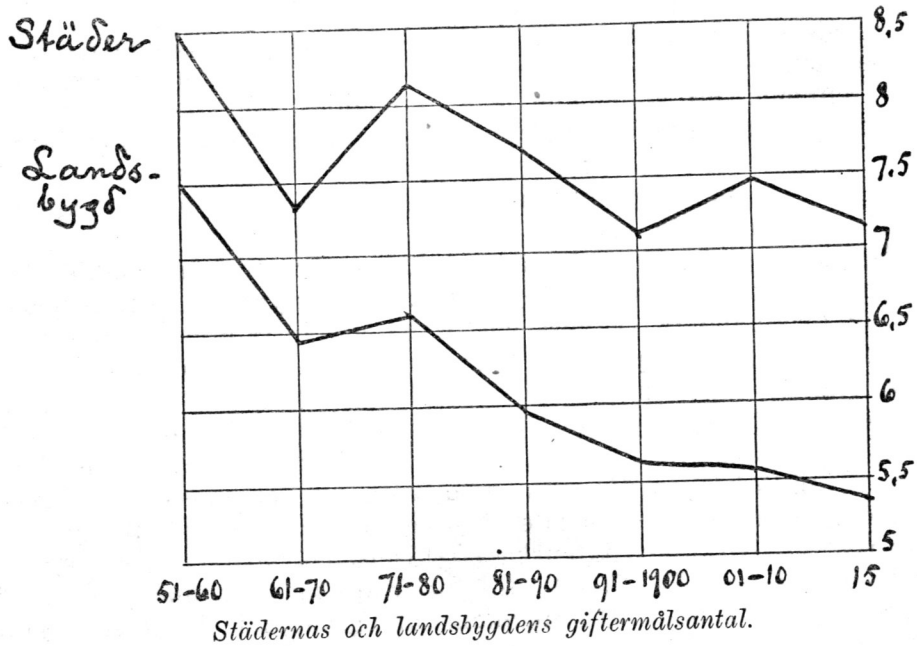
Handel och samfärdsmedel	8:25
Industri och bergsbruk	7:12
Allmän tjänst m. m.	6:25
Jordbruk och fiske	4:76

Ännu tydligare framgår detta av efterföljande diagram om städernas och landsbygdens giftermålsantal.

Med anledning av detta förhållande fäster sig socialstyrelsen vid det av herr von Koch i motionen vid förra riksdagen givna uppslaget att förbinda det föreslagna brudgåvebeloppet med statens lånerörelse för beredande av jordbruksegnahem samt menar, att beloppet icke finge sättas under 300 kronor. »Måhända skulle realiserandet av denna tanke icke endast gagna egnahemsrörelsen som sådan, utan jämväl tjäna som medel att binda en avsevärd del av befolkningen vid landsbygden för att där bilda familj och föda landet sunda söner och döttrar.»

Enligt socialstyrelsens mening synes man, för undvikande av stora kostnader för staten, kunna ifrågasätta, huruvida icke spartvång för bösättningsändamål borde åläggas alla ogifta män, exempelvis mellan 18 och 30 år.

Bland övriga tänkbara åtgärder uppehåller sig socialstyrelsen med anledning av den låga äktenskapsfrekvensen bland dem, som hava allmän

tjänst, rätt vidlyftigt vid lämpligheten av en höjning av lönerna till statstjänare och förmånligare ålderstillägg för de gifta än de ogifta.

Spörsmålet om möjligheten av äktenskapsfrekvensens höjande är otvivelaktigt av stor vikt och förtjänar därför en allvarlig prövning. Säkerligen skulle en allsidig utredning av frågan kunna påvisa en och annan åtgärd, som vore av värde att tillgripa för ernående av det mål, som denna motion avser att främja.

Med anledning av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt genom statens medverkan äktenskapsbildningen i vårt land skall kunna verksamt befrämjas, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 5 februari 1918.

S. Welin.